

Familie- og kulturkomiteen
Stortinget

Oslo, 24 april 2017

Høringsnotat om Prop. 73 L (2016–2017) Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)

SOS-barnebyer er en global organisasjon som arbeider med omsorg for barn i 134 land og territorier over hele verden. Vi har drevet barnevernstiltak i Europa i 65 år, og driver i dag barnebyer, familieprogrammer, sosialsentre og andre tiltak i de fleste europeiske land.

I Norge har vi vært en barnevernsaktør siden 2008, da vi startet opp SOS-barnebyen i Bergen. Vi jobber også med rettigheter for barn og unge i Norge og andre deler av verden, og er spesielt engasjert i forholdene for barn som av ulike årsaker ikke kan bo sammen med foreldrene sine.

På bakgrunn av disse erfaringene ønsker vi å gi innspill Proposisjon 73 L (2016-2017)
Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)

1. Reformen har feil utgangspunkt.

Proposisjonen gir en god oppsummering av utfordringene i norsk barnevern. Det er mangel på fosterhjem, mange fosterhjems plasseringer ender i brudd, og det står mange barn i fosterhjemsøk. I tillegg er det store kommunale forskjeller, og mangel på differensierte tiltak til de barna som trenger det. Spørsmålet er om proposisjonen svarer på disse utfordringene og sørger for flere fosterhjem, færre brudd og mer støtte til fosterfamiliene.

Etter vår mening gjør den dessverre ikke det. Slik vi ser det begynner proposisjonen i feil ende når den skal løse de nevnte utfordringene. Målene for proposisjonen ser ut til å være todelt; både en økonomisk innsparing og et gradvis mindre statlig ansvar for barnevernet. I stedet burde barnevernreformen tatt utgangspunkt i barnas og fosterfamilienes behov.

For eksempel foreslås det i kapittel i kapittel 10.5.5. om finansieringsansvaret for ordinære fosterhjem at refusjonsordningen til kommunene skal avvikles. Departementet vedgår i samme kapittel at "*opphevelsen av refusjonsordningen vil være vesentlig for kommunene, og vil sannsynligvis føre til endringer i kommunenes prioriteringer og innretning av*

fosterhjemsarbeidet". Departementet skriver også at "omleggingen innebærer økt vektlegging av økonomiske hensyn og at kommunenes terskel for å fatte vedtak kan bli høyere enn i dag".

Etter vårt syn gir dette kommunene et dårlig utgangspunkt for å sette barnas behov først. I stedet bør det etableres en «gyllen standard» for hvilke oppgaver barnevernet skal utføre og hvilken oppfølging barna og fosterfamiliene har behov for. For fosterforeldrene er det helt fundamentale praktiske spørsmål som avgjøre om dette er en god reform eller ikke. De må vite hvem som er veilederen deres, hvor ofte og hvor sent de kan ringe vedkommende, og hvilken støtte de har krav på som fosterforeldre.

Det er denne graden av tett oppfølging av veiledning som kan forhindre at fosterhjem sprekker. Det er derfor en avsporing å begynne diskusjonen med hvilket forvaltningsledd som skal ha ansvaret for oppfølgingen.

2. Kommunene er ikke klare for oppgaven.

Regjeringen vil at kommunene skal ta et helhetsansvar for barnevernet. Tidligere i vår la Statens Helsetilsyn frem en rapport der barnevernstjenestene i mer enn 225 kommuner og bydeler blir gjennomgått. Rapporten viser at drøyt 85 % av barnevernskontorene har brutt loven eller på andre måter sviktet i arbeidet for utsatte barn. Det sviktes både i mottak og behandling av bekymringsmeldinger og i de barnefaglige vurderingene som foretas. Det er derfor lite som tyder på at kommunene i dag er i stand til å ta et slikt ansvar.

Av reformen går det også fram at et økt ansvar for kommunene vil gi kommunene et insentiv til å velge den billigste tilgjengelige løsning. Dette er i tillegg ment å motivere kommunene til å styrke det forebyggende arbeidet. Det er viktig å jobbe forebyggende, men proposisjonen gir ingen svar på hvordan man må jobbe for å lykkes med forebyggende arbeid, på hvilke forutsetninger som må være på plass i kommunene, og ikke minst på hvor mye et økt forebyggende arbeid kommer til å koste.

For eksempel fremgår det av proposisjonens kapittel 8.3.2 om oppfølging av familier med sammensatte hjelpebehov at selv familier med høy risiko for omsorgssvikt opplever at barnevernet holder for stor avstand og involverer seg for lite i familien. Ifølge proposisjonen kan årsaken være at mange kommuner har kapasitetsutfordringer i barneverntjenesten, og det er vanskelig å se at reformen gir den nødvendige kapasitetsøkningen som er nødvendig for å gjennomføre et godt forebyggende arbeid.

Reformen legger opp til å styrke kompetansen i kommunene i en egen kompetansestrategi som skal gjelde fra 2018. I dette ligger en erkjennelse av at kommunene ikke har den nødvendige kompetansen per i dag. Vi vil advare mot å overføre mer ansvar til kommunene

før den nødvendige kompetansen – og de nødvendige ressursene – er på plass i de kommunale barneverntjenestene. I en slik kompetansestrategi vil det heller ikke være unaturlig at kompetanseutviklingen går i ulikt tempo i de ulike kommunene. Vi savner en vurdering av hvordan en slik utvikling vil påvirke de allerede store forskjellene mellom barneverntjenestene i de ulike kommunene.

Dersom kommunene likevel skal gis et økt ansvar vil vi sterkt anbefale at styrings- og rapporteringssystemene styrkes slik det antydes i kapittel 6.3.2. Det er ikke tilstrekkelig å "vurdere" en årlig tilstandsrapport – det er en ordning som bør på plass så snart som mulig.

Departementet legger opp til at lovendringene vil tre i kraft tidligst i 2020. Det er etter vårt syn en nokså uklar tidsangivelse, og vi ønsker oss en tydeliggjøring av hvilke kriterier som ligger til grunn for dette ikrafttredelsestidspunktet.

3. Reformen bør utsettes.

Vi ser det som overraskende at barnevernreformen legges fram allerede nå. Det er iverksatt mange relevante prosesser som det ville vært naturlig å avvente resultatene fra.

For et år siden ble det satt i gang et forsøk i utvalgte kommuner – Alta, Røyken, Tjøme og Nøtterøy – som fikk økt ansvar for barnevernet, og det er i dag for tidlig å hente ut tilstrekkelige erfaringer fra dette forsøket. Det vi så langt kan se er at ansvaret ble overført uten noen klare standarder for hvilke oppgaver barnevernet skal løse. Det har så langt ført til at forsøkskommunene har håndtert det økte ansvaret på svært ulike måter.

I tillegg har regjeringen for bare noen dager siden satt ned et utvalg som skal gå gjennom fosterhjemsordningen og legge fram sin utredning i desember 2018. Det ville vært naturlig å vente på både denne gjennomgangen, på resultater fra forsøkskommunene, på en gjennomført kompetansestrategi og på arbeidet med ny barnevernlov før man la fram et forslag til barnevernreform. Basert på dette, og på det faktum at reformen har et for dårlig barnefaglig utgangspunkt, anbefaler vi at reformen utsettes inntil en bedre proposisjon kan legges fram.

SOS-barnebyer mener altså:

- at den fremlagte barnevernreformen i for stor grad tar utgangspunkt i behovet for ansvarsfordeling mellom stat og kommune og et mål om økonomisk innsparing, og i for liten grad tar utgangspunkt i barnas behov.
- at reformen ikke gir tilstrekkelige svar på hvordan man skal lykkes det forebyggende arbeidet og hvordan kommunene skal makte å løse oppgaven.
- at reformen ikke bidrar til å løse problemene fosterfamiliene står overfor, og derfor heller ikke vil bidra til økt rekruttering av fosterforeldre eller til en reduksjon i antall brudd i fosterfamiliene.
- at regjeringen burde avventet resultater fra forsøkskommunene som har fått et utvidet ansvar for barneverntjenesten, på utredningen fra utvalget som skal gå gjennom fosterhjemsordningen, og på andre relevante arbeider, før den la fram denne reformen.
- at reformen derfor bør utsettes og at en ny proposisjon bør utarbeides av regjeringen på et senere tidspunkt.

Vi takker for at vi fikk bidra med våre innspill, og ser med spenning frem til den videre behandlingen av proposisjonen.